

Aparat państwowy

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: pap, sek, *Jarosław Kaczyński: „Silne państwo to sprawny aparat państwowy”*, 28.01.2017 r., dostępny w internecie: wgospodarcze.pl [dostęp 31.08.2020 r.].
- Źródło: *Samorząd terytorialny. Zadania i struktura*, 1.07.2020 r., dostępny w internecie: businessinsider.com.pl [dostęp 31.08.2020 r.].
- Źródło: *Poradnik. Różne szczeble administracji – współpraca z organizacjami*, dostępny w internecie: poradnik.ngo.pl [dostęp 31.08.2020 r.].
- Źródło: *Ustawa o Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 23 grudnia 1994 r.*, dostępny w internecie: nik.gov.pl [dostęp 31.08.2020 r.].

49. posiedzenie Senatu RP VII kadencji, 19 lutego 2014 r.

Źródło: Katarzyna Czerwińska, licencja: CC BY-SA 3.0.

Człowiek wielokrotnie zadaje sobie pytanie: jak funkcjonuje państwo? W jaki sposób wydawane są decyzje, które wpływają na nasze życie? Wtedy najczęściej pada odpowiedź, że tym wszystkim steruje aparat państwowy – czyli zespół organów, instytucji i urzędów, które są odpowiedzialne za sprawne funkcjonowanie państwa. To jednak jest odpowiedź, która nie wyjaśnia nam, czym on rzeczywiście jest.

Twoje cele

- Wyjaśnisz pojęcie „aparat państwowy”.
- Scharakteryzujesz polski aparat państwowy.
- Omówisz zadania polskiego aparatu państwowego.
- Ocenisz jego skuteczność.

Przeczytaj

Aparat państwowy – próba wyjaśnienia definicji

Mianem **aparatu państwowego** określa się wszystkie podmioty odpowiedzialne za realizację zadań państwa. Są to organy władzy, urzędy i instytucje, którymi posługuje się rząd w celu prowadzenia bieżącej polityki państwa. Do podstawowych elementów aparatu państwowego w ustroju demokratycznym na przykładzie Rzeczypospolitej Polskiej zaliczamy:

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Atrybutem aparatu państwowego jest możliwość wykorzystania przymusu państwowego do realizacji zadań, jakie mu przypadają.

Dlatego organy władzy można podzielić na:

- **centralne**, których kompetencje obejmują całe państwo, np. parlament;
- **lokalne**, których kompetencjom podlega tylko część kraju, np. wojewoda.

Organy władzy państwowej można też podzielić na:

- **samoistne**, które działają bezpośrednio w imieniu państwa, realizując jego funkcje i zadania na podstawie konstytucji lub ustaw;
- **niesamoistne**, które nie mają kompetencji władczych i działają w imieniu organów samoistnych.

Ze względu na **sposób powoływania** możemy wyróżnić aparat państwowy pochodzący z:

- wyborów – Sejm i Senat RP;
- nominacji – powoływanie sędziów;
- dziedziczenia – monarcha;
- losowania – sędziowie pokoju w USA.

Ostatni podział dotyczy budowy organów państwowych, które dzielimy na **jednoosobowe** i **kolegialne**.

Aparat państwowy w Polsce

Państwo w celu prawidłowego funkcjonowania musi doprowadzić do stworzenia sprawnego aparatu władzy nazywanego aparatem państwowym, który składa się z organów władzy centralnej i lokalnej.

Aparat państwowy w Polsce jest zorganizowany według następujących zasad wynikających z zapisów art. 7 i art. 10 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.:

- zasada podziału władz na: ustawodawczą, wykonawczą oraz sądowniczą;
- zasada równowagi władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej;
- zasada praworządności; wszystko odbywa się na podstawie obowiązującego prawa.

Zadania aparatu państwowego w Polsce

Polska jest państwem demokratycznym, w którym naród sprawuje władzę bezpośrednio oraz pośrednio przy pomocy **organów państwowych**, które są zobowiązane wykonywać wolę narodu jako suwerena. Organy te są wyposażone w kompetencje pozwalające na podstawie prawa stosować prawnie określone środki działania, które służą realizacji ich zadań. W ramach tych kompetencji organy władzy mają obowiązek podjęcia określonych działań w sytuacjach przewidzianych prawem. Dlatego kompetencje organów władzy nie mogą być domniemane, tylko jasno i konkretnie określone na podstawie obowiązującego prawa z zachowaniem zasady, że powinno ono być umocowane w konstytucji lub ustawie. Funkcją organu państwowego określamy konsekwencje działań, jakie podejmuje on w określonej sferze życia. Funkcje organów państwowych realizują ludzie, którzy działają w imieniu tego organu. Określamy ich mianem piastunów danego organu – są to sędziowie, posłowie, wojewodowie, ministrowie czy prezydent.

Skuteczność aparatu państwowego w Rzeczypospolitej Polskiej

Funkcjonowanie aparatu państwowego Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1989–2020 należy ocenić pozytywnie. W początkowym okresie formowania się na nowo ustroju, administracji i przygotowywania rozwiązań prawnych, funkcjonowanie parlamentu, najwyższych władz oraz niezawisłych sądów było kluczem do sukcesu. Kamieniem milowym stało się uchwalenie 2 kwietnia 1997 r. konstytucji, która dała solidne podstawy ustrojowo-prawne dla dalszego funkcjonowania państwa. Konstytucja RP mimo różnych opinii na jej temat jest najstabilniejszym elementem polskiego aparatu państwowego, wyznaczając zadania i funkcje poszczególnym organom władzy centralnej oraz samorządom terytorialnym w Polsce.

Zreformowany samorząd terytorialny jest jednym z lepiej funkcjonujących elementów polskiego aparatu państwowego. Podział na **trzy szczeble**: gminny, powiatowy i wojewódzki pozwolił na wprowadzenie do władz samorządowych mieszkańców tych wspólnot, którzy sami najlepiej wiedzą, jakie są potrzeby i problemy społeczności lokalnej. Dobrze też przebiega współpraca między samorządem terytorialnym a administracją publiczną rządową, co szczególnie widać na szczeblu wojewódzkim, gdzie obok organów samorządowych – sejmiku województwa i zarządu województwa na czele z marszałkiem,

funkcjonują wojewodowie jako organy administracji rządowej w województwie. Warto pamiętać, że to właśnie wojewodowie sprawują bezpośredni nadzór nad aktami prawa miejscowego uchwalanymi przez poszczególne szczeble samorządu.

Zaletą tych rozwiązań jest znaczny stopień **decentralizacji władzy** w państwie polskim, co gwarantuje lepsze wykonywanie powierzonych zadań przez samorządy, gdy traktują je jako zadania własne. Zadania te samorząd realizuje ze środków własnych, mają one zapewnić podstawowe potrzeby mieszkańców danej społeczności lokalnej. Do **zadań własnych gminy** jako najmniejszej jednostki samorządu terytorialnego zaliczamy:

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Dodatkowo obowiązuje zasada domniemania uprawnień na rzecz gminy, co oznacza, że do obowiązków gminy należą te wszystkie zadania, których nie realizują inne jednostki samorządu terytorialnego.

Zalety decentralizacji władzy:

- samodzielność wykonywania powierzonych zadań daje większe możliwości kształtowania sytuacji regionalnej;
- wzrasta świadomość społeczna oraz następuje włączenie obywateli do aktywnego działania w samorządzie;
- wzrasta poczucie obowiązku dbania o dobro wspólne;
- wzrasta poziom demokratyzacji mieszkańców jednostek samorządu terytorialnego;
- obywatele mogą sami zaspokajać potrzeby istotne dla siebie i bliskich;
- następuje proces wzmacniania więzi społecznych;
- jest ułatwiony proces decyzyjny, bo osoby decydujące są na miejscu;
- rozwija się kultura administracji i skuteczne mechanizmy demokracji lokalnej.

Słownik

aparatus państwa

zespół powiązanych organizacyjnie organów państwa i obsługujących je urzędów i instytucji, odpowiedzialnych za realizację zadań ważnych dla funkcjonowania państwa

organ państwa

funkcjonujące na podstawie obowiązującego prawa organy lub instytucje, które działają w imieniu państwa i na jego rzecz na podstawie prawa, wykonujące w imieniu państwa określone zadania, do zrealizowania których może korzystać ze środków władczych oraz stosować przymus państwowy

organ państwa

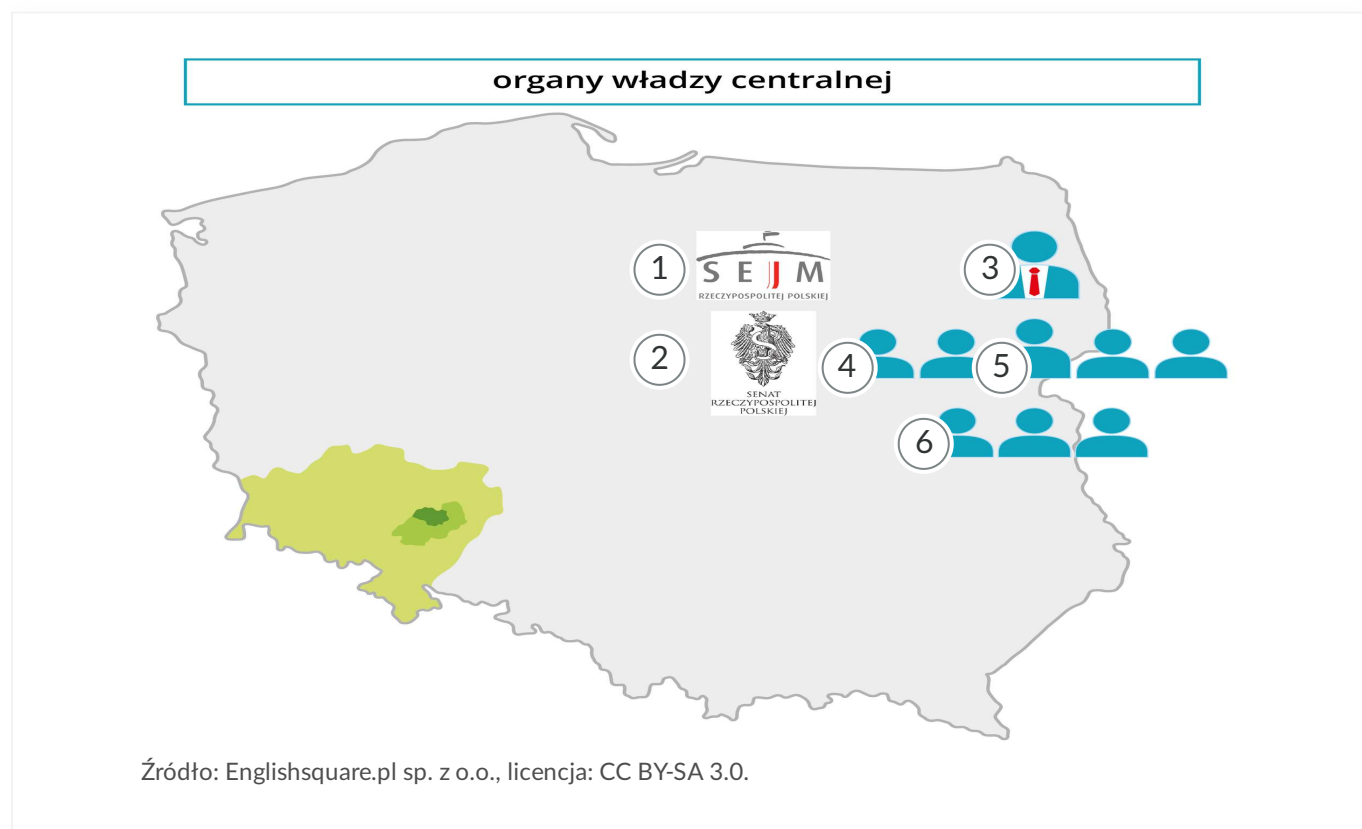
najczęściej osoba lub zespół ludzi, którzy na podstawie otrzymanego upoważnienia wykonują określone zadania i czynności w imieniu państwa

Schemat

Polecenie 1

Zapoznaj się ze schematem interaktywnym i wykonaj polecenia.

Aparat państwowy w III RP na szczeblu centralnym i lokalnym

Ćwiczenie 1

Wyjaśnij, kto wchodzi w skład administracji niezespólonej.

Ćwiczenie 2

Wyszukaj na stronach Urzędu Marszałkowskiego, czym w ostatnich miesiącach zajmował się marszałek województwa, w którym mieszkasz.

Ćwiczenie 3

Wyszukaj na stronie urzędu swojej gminy ostatnie podjęte przez radę gminy uchwały i zastanów się, jakich obszarów jej działania dotyczą.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż zadania gminy.

- ☐ pomoc społeczna
- ☐ udział w transporcie krajowym
- ☐ ochrona zdrowia
- ☐ budowanie dróg krajowych
- ☐ rozwijanie turystyki

Ćwiczenie 2

Wskaż zaletę decentralizacji władzy.

- ☐ Usprawnienie procesu decyzyjnego poprzez pomijanie kontaktu z obywatelami.
- ☐ Spadek poziomu demokratyzacji.
- ☐ Wzrost świadomości społecznej.
- ☐ Wzrost troski o dobro wspólne wśród władz centralnych.

Ćwiczenie 3

Podaj definicję aparatu państwowego.

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij różnicę między organem państwowym kolegialnym i jednoosobowym.

Ćwiczenie 5

Wskaż, które urzędy aparatu państwowego są centralne, a które lokalne.

Urzędy centralne

Generalna Dyrekcja Dróg
Krajowych i Autostrad

Wojewódzki Komendant Straży
Pożarnej

Urzędy lokalne

Sejm RP

Wojewoda

Ćwiczenie 6

Oceń poziom decentralizacji władzy w Polsce.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

“ Ustawa o Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 23 grudnia 1994 r.

Art. 14.

1. Prezesa Najwyższej Izby Kontroli – na wniosek Marszałka Sejmu lub grupy co najmniej 35 posłów – powołuje Sejm bezwzględną większością głosów za zgodą Senatu.

2. Senat podejmuje uchwałę w sprawie powołania Prezesa Najwyższej Izby Kontroli w ciągu miesiąca od dnia otrzymania uchwały Sejmu. Niepodjęcie uchwały w tym terminie oznacza wyrażenie zgody przez Senat.

3. Jeżeli Senat odmawia wyrażenia zgody na powołanie Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Sejm powołuje na stanowisko Prezesa Najwyższej Izby Kontroli inną osobę; przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

Źródło: *Ustawa o Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 23 grudnia 1994 r.*, dostępny w internecie: nik.gov.pl [dostęp 31.08.2020 r.].

Scharakteryzuj Najwyższą Izbę Kontroli jako część aparatu państwowego w Polsce.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

“ Poradnik. Różne szczeble administracji – współpraca z organizacjami

Administracja publiczna to całokształt działań prowadzonych przez różne podmioty, organy i instytucje na rzecz realizacji interesu publicznego.

Ta definicja, choć znacznie uproszczona, może i tak sprawiać trudności w zrozumieniu. Dobrym sposobem na zrozumienie określenia „administracja publiczna” jest pokazanie trzech grup podmiotów, które składają się na nią.

Pierwsza grupa to administracja samorządowa trzech szczebli – gminnego, powiatowego oraz wojewódzkiego. Organy każdej jednostki samorządu terytorialnego realizują zadania publiczne na obszarze swojej właściwości miejscowej, czyli po prostu na swoim terenie. Samorząd terytorialny wykonuje swoje zadania, w celu zaspokojenia potrzeb ludzi zamieszkujących obszar działania danej jednostki organizacyjnej.

Druga grupa to administracja rządowa, dzieląca się, ze względu na zakres jej działania, na centralną (Prezes Rady Ministrów, Rada Ministrów, ministrowie oraz centralne organy administracji rządowej) oraz terenową (wojewoda i służby działające regionalnie). Organy administracji rządowej centralnej obejmują swoim zasięgiem całe terytorium kraju, natomiast organy administracji rządowej terenowej działają tylko na ściśle określonym terytorium.

Ostatnia grupa to administracja państwowa, nie podlegająca rządowi. Można do niej zaliczyć między innymi: Prezydenta Rzeczypospolitej

Polskiej, Najwyższą Izbę Kontroli, Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, Rzecznika Praw Obywatelskich, Krajową Radę Sądownictwa czy Narodowy Bank Polski.

Źródło: *Poradnik. Różne szczeble administracji – współpraca z organizacjami*, dostępny w internecie: poradnik.ngo.pl [dostęp 31.08.2020 r.].

Wyjaśnij, jaka jest różnica między administracją państwową i administracją rządową.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

“ ***Samorząd terytorialny. Zadania i struktura*** ”

Zadania samorządu terytorialnego

Samorząd terytorialny w Polsce ma wykonywać zadania, które nie mają charakteru i znaczenia ogólnokrajowego. Zgodnie z art. 163. Konstytucji RP, są to „zadania publiczne niezastrzeżone przez Konstytucję lub ustawy dla organów innych władz publicznych”.

Poszczególne jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, województwa) wykonują zadania zlecone przez administrację publiczną, jak i własne. Te drugie dotyczą zbiorowych potrzeb określonej wspólnoty (gminnej, powiatowej, wojewódzkiej). Zadania własne wykonywane są w imieniu danych jednostek samorządu i na ich odpowiedzialność.

Zadania własne finansowane są z dochodów własnych samorządu, a do realizowania zadań zleconych jednostki samorządu terytorialnego mają zapewniony udział w dochodach publicznych – stanowi o tym art. 167. Konstytucji RP. Szczegółowo to, skąd biorą się dochody jednostek samorządu terytorialnego, określa odpowiednia ustawa z u 13 listopada 2003 r.

Źródło: *Samorząd terytorialny. Zadania i struktura*, 1.07.2020 r., dostępny w internecie: businessinsider.com.pl [dostęp 31.08.2020 r.].

Wyjaśnij, jakie zadania samorządu terytorialnego są zapisane pod nazwą zadań własnych.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

((pap, sek

Jarosław Kaczyński: „Silne państwo to sprawny aparat państwowy”

Silne państwo to sprawny aparat państwowy. Trzeba ten aparat usprawniać, odrywać od przeszłości. Polsce potrzebne jest oczyszczenie, zmiana i nadanie nowej dynamiki – powiedział w sobotę prezes PiS Jarosław Kaczyński w wywiadzie dla TVP Kraków. Jego zdaniem zmian potrzebuje także UE, by przetrwać.

„Określenie »silne państwo« odnosi się do sprawnego aparatu państwowego. Trzeba po pierwsze ten aparat przebudowywać, usprawniać, odrywać od przeszłości, bo on ciągle w jakiejś mierze jest postkomunistyczny, wyrasta z PRL-u, i trzeba walczyć z patologiami tego aparatu” – powiedział Jarosław Kaczyński w odpowiedzi na pytanie o „silne państwo”.

„To się oczywiście ze sobą łączy. Krótko mówiąc, w Polsce, polskiemu państwu tak rozumianemu jest potrzebne oczyszczenie, zmiana i nadanie nowej dynamiki. I tutaj ogromnie ważna jest też legitymizacja władzy, odnosząca się do tradycyjnych wartości, do wartości narodowych, do tej wartości najwyższej, którą powinna być, dla nas przynajmniej, w życiu publicznym Polska. I jeżeli to się nam uda, to będziemy mogli mówić, że państwo jest silne” – stwierdził lider PiS.

Jak zaznaczył, „oczywiście są i inne wymiary siły państwa: jak siły zbrojne, siła gospodarcza”. Silne państwo, sprawny aparat państwowy przyczynia się do wzmocnienia na wszystkich tych odcinkach” – powiedział Jarosław Kaczyński.

Źródło: pap, sek, *Jarosław Kaczyński: „Silne państwo to sprawny aparat państwowy”*, 28.01.2017 r., dostępny w internecie: wgospodarce.pl [dostęp 31.08.2020 r.].

Rozstrzygnij, czy siła państwa zależy od sprawnego aparatu państwowego. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: ▼

Uzasadnienie:

Dla nauczyciela

Autor: Jarosław Dyrda

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Aparat państwowy

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

VIII. Modele sprawowania władzy.

Uczeń:

2) analizuje sposób wyboru i charakteryzuje formę (jednoosobowa lub kolegialna) głowy państwa we współczesnych republikach; odróżnia prerogatywy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej od innych jego uprawnień;

7) charakteryzuje funkcje legislatywy: ustrojodawczą, ustawodawczą, kontrolną i kreacyjną; wskazuje kompetencje parlamentu w Rzeczypospolitej Polskiej w ramach poszczególnych funkcji; podaje przykłady państw z parlamentem jednoizbowym i dwuizbowym.

X. Kontrola władzy.

Uczeń:

7) wykazuje rolę Krajowej Rady Sądownictwa i Sądu Najwyższego w Rzeczypospolitej Polskiej; przedstawia strukturę Sądu Najwyższego;

9) wykazuje znaczenie sądownictwa konstytucyjnego dla państwa prawa; przedstawia działania Trybunału Konstytucyjnego w Rzeczypospolitej Polskiej, odwołując się do przykładów rozstrzygniętych przez niego spraw;

10) uzasadnia znaczenie Najwyższej Izby Kontroli w Rzeczypospolitej Polskiej, odwołując się do wyników wybranej kontroli przeprowadzonej przez tę instytucję.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;

- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcie „aparat państwowy”;
- charakteryzuje polski aparat państwowy;
- omawia zadania polskiego aparatu państwowego;
- ocenia skuteczność działań aparatu państwowego w Polsce.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- mapa myśli;
- analizy schematu;
- dyskusja.

Formy zajęć:

- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Klasowa burza mózgów na temat: jak funkcjonuje państwo? Uczniowie przedstawiają swoje odpowiedzi, są one odnotowywane na tablicy jako mapa myśli, która stanie się elementem notatki z lekcji.

2. Podanie tematu i celów lekcji.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel jako podsumowanie burzy mózgów podaje definicję aparatu państwowego oraz jego podziału na poszczególne organy. Klasa porównuje ją ze swoją mapą myśli, która

powstała w początkowej fazie lekcji, następuje ewentualne uzupełnienie mapy myśli.

2. Przedstawienie przez nauczyciela zasad organizacji aparatu państwowego w Polsce, omówienie jego zadań oraz celów.

3. Analiza schematu interaktywnego prezentującego aparat państwowy na szczeblu centralnym i lokalnym w III RP.

Faza podsumowująca

1. Ocena skuteczności aparatu administracyjnego w III RP przez zespół klasowy – dyskusja na forum klasy.

2. Wykonanie w parach ćwiczeń do schematu interaktywnego.

Praca domowa:

Wykonanie zadań z modułu „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Stanisław Bożyk (red.), *Prawo konstytucyjne*, Białystok 2020.

Leszek Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2015.

Zbigniew Witkowski, Agnieszka Bień-Kacała, (red.), *Prawo konstytucyjne*, Toruń 2015.

Bogusław Banaszak, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2015.

Mariusz Paździor, Bogumił Szmulik (red.), *Konstytucyjny system organów państwowych*, Warszawa 2014.

Piotr Winczorek, *Konstytucyjny system organów państwowych*, Warszawa 2012.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Schemat może być wykorzystany jako materiał powtórzeniowy do lekcji podsumowującej lub inspiracja do wykonania prezentacji multimedialnej.